

POSMATRANJE PTICA U VOJVODINI

Legenda

1. Ludaško jezero
 2. Gornje Podunavlje
 3. Slano kopovo
 4. Pašnjaci velike droplje
 5. Jegrička
 6. Carska bara
 7. Fruška gora
 8. Zasavica
 9. Obedska bara
 10. Deliblatska peščara
 11. Vršacke planine
-
12. Đerdapska klisura
 13. Ovčarsko-kablar
klisura
 14. Kanjon Uvca i
Mileševke

Srbija je izrazito bogata staništima i vrstama ptica od kojih su mnoge značajne za domaću i međunarodnu zaštitu. Među njima, vojvođanski rezervati prirode spadaju u najbolje proučene i poznate javnosti. U Pokrajini je od kraja 19. veka do danas zabeleženo ukupno 312 vrsta ptica, što predstavlja čak 42% svih vrsta nađenih u Evropi. Pored toga, danas se u Vojvodini gnezdi 196 vrsta ptica ili 82% ornitofaune Srbije.

Nekada nepregledna ravnica pod stepama, slatinama i močvarama, Vojvodina je danas uglavnom obešumljena, preorana i isušena žitnica. Mnoge ptice su time nepovratno izgubile vredna staništa i svrstale se u red retkih i ugroženih vrsta. Danas se među najugroženije vojvođanske ptice ubrajaju orao krstaš, siva vetruška, stepski soko, velika droplja i modrovrana za čiji se opstanak vodi svakodnevna bitka.

U ovoj brošuri predstavljena su zaštićena prirodna dobra na kojima postoji organizovana čuvarska i vodička služba, pa samim tim i mogućnost za obilazak i posmatranje ptica. No, postoje i brojna druga mesta širom Vojvodine na kojima možete uživati u pticama. Na primer, u gotovo svakom selu i gradu u Vojvodini u toku zime okupljaju se velika zimska jata sova malih ušara, a najveće svetsko jato nalazi se u Kikindi.

Upoznajte čarobni svet ptica i krenite u avanturu već sutra!

Posmatranje ptica podrazumeva boravak u prirodi uz visoku psihičku i fizičku aktivnost, kao i ljubav prema pticama i prirodi u kojoj se nalaze. Sticanjem znanja i veština koje posmatranje ptica iziskuje, razvija se svest i potreba za zdravom životnom sredinom.

Milioni posmatrača ptica širom sveta putuju u potrazi za očuvanim staništima i mestima sa velikim brojem vrsta ptica i njihovih jedinki. Oni predstavljaju moćno organizovan pokret ekoturista koji u brojnim zemljama u razvoju značajno pomažu i podstiču održivi razvoj lokalnih zajednica i zaštitu prirode i ptica. Budući da je zaštita prirode u Srbiji nedovoljno promovisana i podržana od strane državnih institucija i opšte javnosti, organizovanje posmatranja ptica u zaštićenim delovima prirode nameće se kao razumno rešenje za upotpunjavanje pomenute praznine. Pored toga, zaštita ptica i staništa kod lokalnog stanovništva u Srbiji često je predmet neodobravanja, upravo usled nerazumevanja uloge i moguće dobrobiti same lokalne zajednice.

Širom sveta prisutan je trend povećanja broja amaterskih posmatrača ptica koji posećuju najraznovrsnije destinacije zbog uživanja u pticama. U bliskom okruženju Srbije (Mađarska, Bugarska, Rumunija) ovaj vid turizma uveliko se razvija i dobija sve veći značaj. Značaj se ogleda kroz pružanje alternativa neodrživom gazdovanju prirodom (šumarstvo, poljoprivreda, lov, ribolov) i obrazovanja lokalnog stanovništva o značaju prirodnih vrednosti u njihovom okruženju.

Za razliku od drugih neodrživih oblika turizma, posmatranje ptica omogućava neograničeno korišćenje resursa. Ovo nije masovan oblik turizma već spada u specijalna interesovanja (niše), koje Strategija o razvoju turizma Republike Srbije preporučuje za razvoj u budućnosti. Turisti koji dolaze u potragu za pticama čine to tokom cele godine, a njihovi zahtevi uključuju objekte za smeštaj manjeg kapaciteta (porodični hoteli, seoska domaćinstva), autentičnu hranu i piće i lokalne vodiče. Dolazak stranih turista na lokalitete na kojima uglavnom nema razvijenog turizma, kod lokalnog stanovništva jača svest o vrednostima koje ih okružuju. Ova lančana reakcija izaziva osećanje ponosa, a zatim i potrebe da se te vrednosti očuvaju i zaštite. Promovisanje „novootkrivenih“ vrednosti može stvoriti bolji imidž lokaliteta ili regiona. Pored nesumnjive ekološke, biološke, etnološke, kulturološke, etičke i estetske vrednosti ptica, jasni su i ekonomski razlozi za zaštitu vrsta i njihovih staništa.

Razvoj posmatranja ptica u Srbiji ne iziskuje velika ulaganja budući da postojeća infrastruktura uz malo truda može zadovoljiti zahteve inostranih i domaćih klijenata. Postojeći hoteli, moteli i lovačke kuće u blizini zaštićenih prirodnih dobara mogu postati prave male oaze ekoturizma i centri održivog razvoja lokalnih zajednica. Neophodno je nastaviti sa promocijom prirodne baštine Srbije, posebno na specijalizovanim sajmovima za posmatranje ptica i ekoturizam. Pažnju bi trebalo usmeriti i ka organizovanim posetama rezervatima od strane školske dece i porodica u vidu izleta i škola u prirodi čiji je prevashodni cilj obrazovanje šire populacije. Na ovaj način rezervati dobijaju posetioce koji podržavaju njihove napore za zaštitom prirode, a posetioци obogaćuju svoj život jedinstvenim iskustvima.

Za više informacija posetite sledeće internet stranice:

www.birdwatchserbia.com
www.visitvojvodina.com
www.pticevojvodine.rs
www.wild-serbia.com

1 Ludaško jezero i okolne peščare

Crnovrati gnjurac

©Foto: Milan Ružić

Muljača

©Foto: Katarina Paunović

Sibirska perunika

©Foto: Milan Ružić

Ludaško jezero je mozaičan vodeni ekosistem na krajnjem severu Srbije. Ovaj Specijalni rezervat prirode svake godine jedomaćin dobro poznatog ornitološkog kampa. Ravničarsko jezero okružuju značajne površine pod trskom, slatinama i obradivim zemljištem. Na Selevenjskim pustarama i Subotičkoj peščari nalaze se vredne i zaštićene stepe i šumo-stepe koje su dom velikog broja retkih biljaka i životinja.

Značajne vrste ptica: crnovrati gnjurac, vodeni bik, čapljica, žuta čaplja, grogotovac, eja močvarica, barski petlovan, sivi barski petlić, muljača, crnoglavi galeb, belobrka čigra, crna čigra, kukuvija, kukumavka, leganj, pupavac, pčelarica, modrovrana, crna žuna, šumska ševa, stepska trepteljka, ševarski trstenjak, veliki trstenjak, trstenjak mlakar, modrovoljka, obični cvrčić, cvrčić potočar, brkata senica, senica vuga, rusi svračak, sivi svračak i vuga.

2 Gornje Podunavlje

©Katarina Paunović

Ovaj Specijalni rezervat prirode obuhvata deo međunarodno važnog vodenog staništa koji se proteže duž plavne doline Dunava u Srbiji, Hrvatskoj i Mađarskoj. Rezervat predstavlja mozaik očuvanih ritova, hrastovih i vrbovo-topolovih šuma, slatinskih livada i pašnjaka okruženih naseljima i oranicama. Posebno vredne su stare poplavne hrastove šume koje nestaju širom Evrope.

Značajne vrste ptica: crna roda, čapljica, gak, kašičar, patka njorka, belorepan, orao kliktaš, osičar, crna lunja, eja močvarica, stepski soko, crna žuna, srednji detlić, mali detlić, grlica, žuta pliska, belovrata muharica, rusi svračak, obični cvrčić i cvrčić potočar.

©Foto: Werner Goussey

Crna roda

©Foto: Katarina Paunović

Mali detlić

Zelene krastače

©Foto: Milan Ružić

3 Slano kopovo

© Foto: Katarina Paunović

© Foto: Katarina Paunović

Sabljarka

Slano kopovo je jedno od najljepših prirodnih jezera Panonske nizije i poznato je po spektakularnim seobama ždralova. Specijalni rezervat prirode sastoji se od velikog slanog jezera okruženog tršćacima i očuvanom slatinom.

© Foto: Katarina Paunović

Ždralovi

Značajne vrste ptica: vodeni bik, grogotovac, šiljkan, patka njorka, eja livadarka, stepski soko, siva vetruška, ždral, muljača, crni sprudnik, crvenonogi sprudnik, sprudnik pijukavac, sprudnik migavac, velika carska šljuka, mala carska šljuka, vlastelica, sabljarka, morski žalar, kukumavka, ritska sova, modrovoljka, sivi svračak i obična beloguz.

© Foto: Katarina Paunović

Srne

Pašnjaci velike droplje 4

©Foto: Slobodan Puzović

©Foto: Slobodan Puzović

Velika droplja

Ovaj Specijalni rezervat prirode utočište je poslednjih velikih droplji u Srbiji. Nalazi se na severu Banata, između reke Tise i rumunske granice i obuhvata velike površine pod slatinama, stepama i poljoprivrednim zemljištem.

Značajne vrste ptica: eja livadarka, siva vetruška, stepski soko, prepelica, velika droplja, ždral, ritska sova, pupavac, modrovrana, stepska trepteljka, žuta pliska, obična beloguza, obična travarka, rusi svračak, sivi svračak i velika strnadica.

©Foto: Milan Vogrin

Ritska sova

Lastin repak

©Foto: Katarina Paunović

5 Jegrička

Siva čaplja

©Foto: Lorand Vig

©Foto: Katarina Paunović

©Foto: Katarina Paunović

Senica vuga

©Foto: Katarina Paunović

Beli lokvanj

Vijugavi tok rečice Jegričke, na svom putu dugom oko 65 km, obrazuje mozaična staništa sa barama, tršćacima, šikarama, poplavnim livadama, pašnjacima i drvoredima. Park prirode okružen je brojnim naseljima i obradivim zemljištem, a jedan deo vodotoka pretvoren je u ribnjak.

Značajne vrste ptica: crnovrati gnjurac, mali gnjurac, veliki gnjurac, mali vranac, vodeni bik, čapljica, žuta čaplja, kašičar, patka njorka, eja močvarica, barski petlovan, sivi barski petlić, crvenonogi sprudnik, belobrka čigra, crna čigra, modrovoljka, crnoglava travarka, ševarski trstenjak, senica vuga, brkata senica, sivi svračak i barska strnadica.

Carska bara 6

©Foto: Katarina Paunović

©Foto: Katarina Paunović

Belorepan

Specijalni rezervat prirode Stari Begej–Carska bara jedno je od najpoznatijih vodenih staništa u Srbiji. Mozaičnim predelima dominiraju poplavne šume, mrtvaje, plitke bare, najveći tršćaci u Srbiji, plavne livade, stepski pašnjaci i slatine. Okolni ribnjaci među najvećima su u Evropi i domaćini su ogromnog broja vodenih ptica.

Značajne vrste ptica: mali vranac, vodeni bik, čapljica, velika bela čaplja, žuta čaplja, kašičar, plovka kašikara, patka njorka, grogotovac, belorepan, eja močvarica, osičar, jastreb, barski petlovan, prdavac, sivi barski petlić, belobrka čigra, mali detlić, seoski detlić, vijoglava, rusi svračak, senica vuga, brkata senica, veliki trstenjak, trstenjak mlakar, cvrčič potočar i obični cvrčič.

©Foto: Katarina Paunović

Gak

Barske kornjače

©Foto: Katarina Paunović

7 Fruška gora

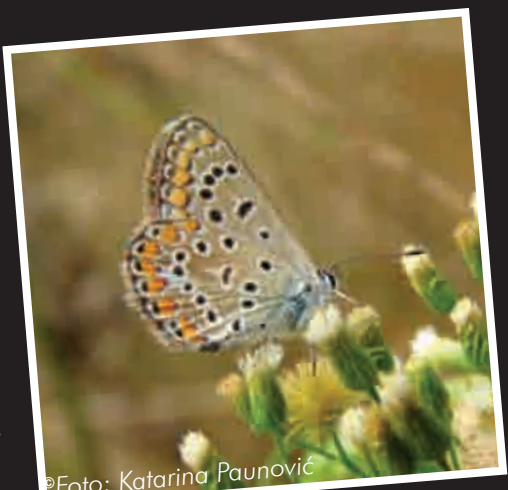
©Foto: Katarina Paunović

Crna žuna

©Foto: Milan Ružić

Crnoglava strnadica

©Foto: Katarina Paunović

Gladišev plavac

©Foto: Katarina Paunović

Jedini vojvođanski nacionalni park proteže se duž 78 km duge planine koja je u praistoriji predstavljala ostrvo u Panonskom moru. Greben Fruške gore uglavnom je pod šumama, a na padinama se nalaze mozaična staništa pašnjaka, livada, oranica, voćnjaka, vinograda i naselja.

Značajne vrste ptica: krstaš, osičar, jastreb, lastavičar, stepski soko, grlica, ćuk, kukumavka, pupavac, pčelarica, šumska ševa, ćubasta ševa, stepska trepteljka, žuta pliska, šumska trepteljka, crna žuna, siva žuna, seoski detlić, srednji detlić, belovrata muharica, siva senica, dugokljuni pužić, rusi svračak, vuga, žutarica, batokljun, crnogrla strnadica, vinogradska strnadica, crnoglava strnadica i velika strnadica.

Zasavica 8

©Foto: Katarina Paunović

©Foto: Katarina Paunović

Kašičar

Jedini vojvođanski nacionalni park proteže se duž 78 km duge planine koja je u praistoriji predstavljala ostrvo u Panonskom moru. Specijalni rezervat prirode prostire se duž 33 km toka reke Zasavice. Područjem dominiraju rečna staništa okružena mozaikom bara, plavnih šuma, zabrana hrasta, topole i vrbe, poljoprivrednog zemljišta i pašnjaka. Zasavica je poznata kao centar za očuvanje genetičkih resursa domaćih životinja. Balkanski magarci, podolska govečad i svinje mangulice uživaju na prostranom pašnjaku.

©Foto: Katarina Paunović

Patka njorka

Značajne vrste ptica: mali gnjurac, mali vranac, čapljica, gak, mala bela čaplja, patka njorka, belorepan, eja močvarica, jastreb, lastavičar, grlica, kukavica, kukuvija, utina, kukumavka, zelena žuna, seoski detlić, mali detlić, ćubasta ševa, stepska trepteljka, žuta pliska, mali slavuj, crna crvenorepka, obična travarka, obična grmuša, trstenjak rogožar, veliki trstenjak, obični cvrčič, žuti voljić, siva muharica, senica vuga, rusi svračak, vuga, poljski vrabac, žutarica, batokljun i velika strnadica.

Zelena žaba

©Foto: Katarina Paunović

9 Obedska bara

©Foto: Milan Ružić

Veliki trstenjak

©Foto: Katarina Paunović

Žuta čaplja

©Foto: Katarina Paunović

Crveni vilin konjic

©Foto: Katarina Paunović

Specijalni rezervat prirode Obedska Bara jedan je od najstarijih zaštićenih prostora na svetu (od 1874. godine). Ovo je sezonski plavljeno područje koje se sastoji od plavnog područja reke Save, sa barama, vlažnim livadama i mrtvajama, okruženih hrastovim i vrbovo-topolovim šumama.

Značajne vrste ptica: mali gnjurac, mali vranac, vodeni bik, čapljica, gak, mala bela čaplja, velika bela čaplja, crvena čaplja, crna roda, kašičar, riđoglava patka, patka njorka, belorepan, orao kliktaš, eja močvarica, osičar, jastreb, lastavičar, barski petlić, sivi barski petlić, grlica, kukavica, kukuvija, kukumavka, pčelarica, zelena žuna, seoski detlić, mali detlić, vijoglava, crna crvenorepka, cvrčić potočar, obični cvrčić, veliki trstenjak, žuti voljić, belovrata muharica, senica vuga, dugokljuni puzić, rusi svračak, vuga, žutarica, batokljun, barska strnadica i velika strnadica.

©Foto: Milan Ružić

©Foto: Werner Goussey

Patuljasti orao

Ovaj u Evropi jedinstven predeo sastoji se od 33.000 ha pašnjaka, livada, obradivog zemljišta i mešovite šume na prostranom peskovitom području. Specijalni rezervat prirode ograničen je rekama Dunav, Tamiš i Karaš i predstavlja stanište za brojne retke i ugrožene vrste među kojima su banatski božur, gorocvet, tekunica, slepo kuće, pegavi tvor i vuk.

Značajne vrste ptica: belorepan, krstaš, zmijar, patuljasti orao, crna lunja, riđi mišar, siva vetruška, lastavičar, stepski soko, grlica, kukuvija, kukumavka, ćuk, leganj, pčelarica, modrovrana, pupavac, vijoglava, ćubasta ševa, šumska ševa, bregunica, stepska trepteljka, pargasta grmuša, rusi svračak, sivi svračak, vuga i velika strnadica.

©Foto: Katarina Paunović

Pčelarica

Tekunica

©Foto: Katarina Paunović

11

Vršačke planine

Šumska sova

©Foto: Milivoj Vučanović

Strnadica žutovoljka

©Foto: Katarina Paunović

©Foto: Milan Ružić

Šarka

V Vršačke planine su lučno oblikovan masiv u jugoistočnom Banatu, nadomak Vršca. Na njima se nalazi i najviši vrh Vojvodine, Gudurički vrh (641 m). Ovaj Predeo izuzetnih odlika prekriven je mešovitim šumama hrasta, bukve i graba, vinogradima i prostranim poljoprivrednim površinama.

Značajne vrste ptica: orao kliktaš, zmijar, jastreb, grlica, kukavica, šumska sova, dugorepa sova, pupavac, crna žuna, zelena žuna, planinski detlić, seoski detlić, srednji detlić, mali detlić, vijoglava, šumska ševa, šumska trepteljka, potočna pliska, siva muharica, belovrata muharica, siva senica, dugokljuni puzić, rusi svračak, vuga, konopljarka, žutarica, batokljun, vinogradska strnadica i velika strnadica.

Dosadašnje aktivnosti na razvoju posmatranja ptica

Posmatranje ptica u Srbiji ima veliki potencijal zbog očuvane prirode, velikog broja vrsta ptica i njihovih staništa. Tokom burnih 1990-ih godina Srbija nije bila često posećivana destinacija i za veliki broj turista još uvek je nepoznata. Ovo neotkriveno blago u srcu Evrope može da ponudi puno toga iskrenim ljubiteljima prirode.

Veliki potencijal prepoznat je od strane vodeće receptivne agencije u Srbiji, turističke agencije *Magelan corporation* koja je prva započela aktivnosti na promociji posmatranja ptica u Srbiji i dovođenju turističkih grupa iz inostranstva.

Ove aktivnosti ostvaruju se kroz *Asocijaciju za razvoj turizma VisitVojvodina*. Dovedi smo specijalizovane novinare i turoperatore iz Velike Britanije (2004. i 2005), radili smo edukaciju upravljača zaštićenih prirodnih dobara (2006-2008), kreirali veb sajt www.birdwatchserbia.com (2007), organizovali prvu konferenciju o posmatranju ptica (decembar 2008), štampali brošuru na engleskom jeziku u cilju promocije posmatranja ptica u Velikoj Britaniji i na drugim stranim tržištima (2009) i konačno, pripremili ovu brošuru na srpskom jeziku (februar 2010). Kao rezultati naših napora, došle su turističke grupe iz Belgije i Velike Britanije.

Aktivnosti *VisitVojvodine* podržali su: Turistička organizacija Vojvodine, Turistička organizacija Srbije, Turistička organizacija Novog Sada, Sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj AP Vojvodine. Članice klastera *Istar 21*, koji se bavi razvojem i promocijom turizma duž Dunava, takođe su prepoznale značaj i podržale razvoj posmatranja ptica.

Pored razvoja i promocije posmatranja ptica, *VisitVojvodina* radi na očuvanju prirode, multietničkog kulturnog nasleđa u Vojvodini, a takođe je i jedan od pokretača prvog domaćeg online rezervacionog sistema i najvećeg turističkog sajta o turizmu Srbije, *VisitSerbia*.

Magelan corporation sarađuje sa profesionalnim i odgovornim lokalnim partnerima koji pružaju kvalitetne usluge i brinu o očuvanju životne sredine. Naš osnovni cilj je da se posetiocima priušti istinsko uživanje i šansa da dožive sve lepote Srbije. Kao dodatak izuzetno raznolikom ptičijem svetu, osim tura posmatranja ptica, turisti takođe mogu da uživaju u bogatom kulturno-istorijskom nasleđu manastira, dvoraca, muzeja i salaša, u uzbudljivom provodu, u upoznavanju meštana i njihovih običaja, u tradicionalnim specijalitetima i gostoljubivošću po kojoj je Srbija nadaleko poznata.

Turistička organizacija Vojvodine
www.vojvodinaonline.com

Izvršno veće Vojvodine
www.vojvodina.gov.rs

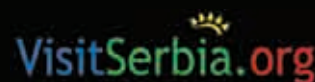
www.birdwatchserbia.com

Asocijacija za razvoj turizma u Vojvodini
www.visitvojvodina.com

www.magelan.rs

Turistički portal i online rezervacioni sistem
www.visitserbia.org

Udruženje za unapredjenje saradnje i razvoj turizma u Podunavlju
www.istar21.com

Urednik: Biljana Marčeta. Tekst: © Milan Ružić i Biljana Marčeta. Dizajn: Bojana Čakić

Fotografije: © Katarina Paunović, Milan Ružić, Dr Slobodan Puzović, Werner Goussey, Milan Vogrin, Lorand Vig i Milivoj Vučanović.

